

ՄԵԼԻԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարեկանը 6 ռուբլ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գլխում են միմյանից խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ».
Գրամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ առաջօրեայ).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիարժեքով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
Էրեւանի մէջ գտնուող թղթի 10 կոպեկով.
Տէլեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԿԻ ՊԵՐԿՈՐ ԱՐԾՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻՆՍԻ ԶՐՈՅՑ

Բոլորովին պատահաբար իմ ձեռքն ընկաւ
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.
ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց.

Ժամանակը շատ լաւ արտայայտվում է
մարդկանց գործերի մէջ. եւ ես կառավարելի
ձեռք իմ յիշած մօտիկ անցեալի համար զօգու-
ման ընդունել մեր հասարակական հիմնա-
կութիւնների կանոնադրութիւնները: Այդ հիմ-
նարկութիւններն են զպրոցներ, բարեգործա-
կան, հրատարակչական ընկերութիւններ: Կար-
գում էր զրանց, ընկում վերլուծում էր եւ
շատ պարզ տեսնում էր, որ բոլոր այդ զօգու-
մանների մէջ տիրում է մի ընդհանուր ոգի:
Մանրամասնութիւնները, այո, տարբերվում են,
բայց խօսքը զրանց մասին չէ. ոգին է գլխա-
ւորը, որ մի է ամեն տեղ—թէ՛ զպրոցի վար-
չութեան, թէ՛ զբարեգործի, թէ՛ բարեգործական
ընկերութեան մէջ: Եւ չէ կարող այդպէս չը
լինելու իսկ ժամանակի ոգին է, ժամանակն էր
զեկամարտը, թելադրողը:

Ինչ էր նա թելադրում—Լայն, ընտրողական
սկզբունքը, ըստին, իրեն հիմնարկութիւնը կեն-
դանի պահելու ամենալաւ միջոցը: Ամեն միջոց
ձեռք էր առնվում, որ հիմնարկութիւնը չը
դառնայ մի քանիանորմի սեփականութիւն, չը
դառնայ ճահիճ: Եւ իսկ հաշիւ կայ, խիստ օրի-
նակներով կայ: Կանոնադրութիւն կազմող-
ները աշխատում են գերազանցել միմեանց լայն
հայեացքներով: Զեռնախոսութեան հարցը ամե-
նից առաջ եւ ամենից շատ: Դեկլարացիոն, գոր-
ծադիր մարմինները երկար ժամանակով չեն
գործում. պէտք է միջոցներ տալ, որ նրանք
շուտ շուտ փոփոխվեն, շուտ շուտ վերանո-
րվեն, որպէսզի նոր տարրեր մտնեն, նոր
հոսանքներ կազմվեն—Դրանք պատասխանա-
ւոր մարմիններն են, դրանք պիտի հաշիւ ու
համար տան իրանց ծախարկողներին, պիտի
գրաւեն ընտրողների համակրութիւնը եւ իմա-
նան, որ իրանք տէրեր չեն այդ գործերի մէջ,
այլ միայն գործադիր մարմիններ:

Ինչ ուզում է՞ք ասացէ՛ք այս կարգերի դէմ:
Բայց չէ՛ք կարող ուրանալ, որ ամբողջ քաղա-
քակրթ շախմատ, մարդկային կեանքը իր հա-
զարմայ երկար փորձերով զբաղեցնելու կա-
տարեալ կարգ, զրանց աւելի արդարութիւն
չէ կարողացել գտնել—Եւ մեզանում ժամա-
նակ թանգութիւնից այնքան էլ չեն վախճում:
Նրանք յենվում են հաւաքական ոյժի վրա,
անտեսական սկզբունքների զրգոված, միա-
նում են, կազմում են ընկերութիւններ, ճա-
նապարհորդական հոգսերը համարալիս ընկերա-
կան եղանակով կատարելով, կարողանում են
քիչ ծախսով աւելի շատ բաւականութիւն
ստանալ:

Ինչ վերաբերում է էկոլոգիականին, պէտք
է ասել, որ Դրիմովը դրանք ընդհանրապէս
հեշտութեամբ են կատարում, որովհետեւ
այստեղ կայ մի գերին աստիճանի համակրելի
ընկերութիւն, որը նպաստում է տուրիստնե-
րին առանց աւելորդ ծախսերի ճանապարհոր-
դել Դրիմով եւ ծանօթանալ այս կամ այն
տեսակէտից հետաքրքրական տեղերի հետ: Դա
միայն լեռնային կլիման է, որը երկարատե-
ւակութիւնը գործունէութեամբ արդարեւ ամեն-
քիչ համակրութիւն է վայելում այստեղ: Ուս-
տի աւելորդ չենք համարում մի քանի խօսք
ասել նրա մասին:

Առաջին լեռնային կլիման, ինչպէս յայտնի է,
հիմնվել է 1857 թվականին Լեոնովի, նպա-
տակ ունենալով ուսումնասիրել Շվեյցարիայի
Ալպերը: Հետեւելով նրա օրինակին, Եւրոպայի
ում մինչ միւսի ետեւից հիմնվել են եւ ուրիշ
ընկերութիւններ, Պրինէյ, Կարպատ եւ ուրիշ
սարերը ուսումնասիրելու: Այդ ընկերութիւն-
ների անդամների թիւը այժմ հարիւր հազար-
ների է հասնում: Ուսումնասիրում առաջին ան-
գամ 1890 թ. Օդեսայում գտնվեցան մի խումբ
լեռնային կլիմայի, որը ահա 12 տարի է այդ-
դութեամբ գործում է, նպատակ ունենալով
նպաստել տուրիստներին, բնագետներին, նկա-
րիչներին լեռներում ճանապարհորդելու, ժա-
մանակ առ ժամանակ կազմակերպել աշակեր-
տական գիտական զբոսանքներ, պաշտպանել

նախը ադ միեւնոյն կարգի հզոր պաշտպան
էր, նրա տարածողը, նրան ընդհանրացնողը:

Ժամանակը, այն Բոսֆորի ափերից մինչեւ
Եփրատի ափերը, Սեւ ծովից մինչեւ Մի-
ջագետը հայր կանչում էր «ըսէ՛ք»: Վարագի
սարի գլխից Արծիւ Վասպուրականին փառա-
բանում էր ժողովրդական լեռնային Դրա վրա
հիմնվեց ազգային վարչութիւնը, զրա վրա
ստեղծվեցին բազմաթիւ ընկերութիւններ, ո-
րոնք ժողովրդի կրթութեան գործին էին ծա-
ռայում: Մեզանում էլ հասկացվեց նոյն միակ
արդարութեան սկզբունքը. մեր զարոյցները
իրանց վարչութիւնը զրին լեռնային վրա, մեր
բարեգործական ընկերութիւնները համարա-
տուութեան, մշտական նորոգման հիմքերը ըն-
դունեցին իրեն գոյութեան խորհրդները:

Մի գլուխը կը գար, թէ կարող է լինել այլ
կարգ. ով կարող էր մտածել անգամ, թէ երբ
եւ իցէ կը լինի հասարակական-գրական մի
հիմնարկութիւն, որ ղեկավարվի ուրիշ սկզբ-
ունքով: Բայց ժամանակը առաջ է բերում
եւ փտած ու ներկայում հոսանքներ, առաջ է բե-
րում տխուր հերոսներ, որոնք աշխատում են
այլանպատակ նրա ոգին, սպանել ամեն մի կեն-
դանի գործ եւ վիժել մեռած հիմնարկութիւն-
ներ, դիմաքն:

Երկար ժամանակից ի վեր մեզանում կուրծք
էին ծեծում խաւար տարրերը: Ուր չը կայ
հրապարակականութիւն, ուր մեռած է հասա-
րակական համարատուութիւնը՝ այնտեղ կարող
է միայն խաւար ու ճահիճ գոյանալ: Բայց խա-
ւարն էլ, ճահիճն էլ ունեն իրանց բնակիչները,
իրանց սիրահարները:

Եւ զրա մի կենդանի ապացոյցը «Լուկասեան»
մրցանակաբաշխութիւնն է:

Մի մարդ ունեցել է մի բարի միտք—իր
ստացումները բաժին հանել յօգուտ հասարա-
կական մի նպատակի: Նա տալիս է զրաւ
Բայց ինչպէս է գործադրվում այդ դրամը:
Պատմենք:

Լուկասեանի փողով վաճելի եկեղեցու բա-
կում կառուցվում է մի շինութիւն, որ մի
փառաւոր, մեծ դամբարան է եւ մի փոքրիկ, շատ

խեղճ թանգարան: Այդ թանգարանում պէտք է
եկեղեցական իրեր եւ հին ձեռագրեր պահվեն:
Ո՞վ է հիմնարկութեան մասին խոսում տանողը:
Առանց երկարաբանութիւնների պարզ է ամեն
մէկի համար, որ կայ այդտեղ միայն մի ձեռն
հաս, օրինակեալ մարմին—եկեղեցու ծուխը,
նա, որ կարող է վճիռներ տալ, ընդունել եւ
մերժել, կարգադրել եւ կառավարել:

Բայց ծուխը, սեփականատէր ժողովուրդը,
այս գործի մէջ ոչինչ ձայն չէ ունեցել: Դաւ-
բարան—թանգարանը բարձրացել է նրա աչքի
առջեւ, եւ երբ պատահաւ վերջացած է եղել,
նրան չեն կանչել կառավարելու այդ հիմնա-
կութիւնը: Ո՛չ, մեր ժամանակը լեռնային ժա-
մանակ չէ, որովհետեւ լեռնային մշտական թա-
գաւորութիւն չէ ստեղծվում, փայտներ չէ
ստեղծվում: Հեռու հեռու այդ ժողովուրդա-
կան լեռնային, նշանակելու եւ նշանակված լինե-
լու երջանկութեան վրա հիմնված կազմվում է
դամբարան—թանգարանի Մնայուն Թանգարան-
դովը: Նա բաղկացած է մի եկեղեցական եւ ե-
րեք աշխարհական անդամներից, որոնք նշա-
նակվում են ցմահ:

Ահա սկզբունքը—նշանակված լինել, այն էլ
մինչեւ մահ: Միայն մահը կարող է խլել եր-
ջանիկ նշանակվածից դամբարան—թանգարանը
կառավարելու գործը: Գանի կենդանի տէր
նշանակվելու բախտաւորը, նա կատարեալ տէր
է. նա կարող է անբարեխիղճ լինել իր պաշտօ-
նի վերաբերմամբ, կարող է տարիների ընթաց-
քում ոչինչ չանել, նախ իսկ բոլորովին մոռա-
նալ, որ ինքը մէկն է այն երջանիկներից, ո-
րոնց յանձնված է դամբարան—թանգարանը
կառավարելու պատիւը: Եւ ոչ ոք չի համար-
ձակվի ծալուտ անգամ հանել նրա դէմ. ոչ լեռն
կայ, ոչ համարատուութիւն. կայ միայն մահվան
հրեշտակը:

Ահա ինչ էին երազում ընտրողական սկզբ-
ունքի, ժողովրդական ներկայացուցչութեան
անհայտ թշնամիները: Հրապարակում, հասա-
րակութեան մէջ անկարելի էր այդ թշնամու-
թիւնը առաջ տանել, անկարելի էր ջնջել այն,
ինչ հասկացել են ամենքը: Մնում էր սարքել
50—80 հոգի կլուբի միջոցով տեղական փորձ-
ված առաջնորդների ուղեկցութեամբ գնում են
երկրի այս ու այն կողմը ուսման կառքերով,
ոմանք ձիով կամ ոտով—միօրեայ, երկօրեայ
կամ աւելի երկարատեւ—մինչեւ եօթնօրեայ
ճանապարհորդութիւններ կատարելու, հաշիւ-
րով Եւրոպայի էկոլոգիական ընդհանուր կեն-
տրոն:

Լիովին բաւականութիւն տալով զանազան
տեղերից եկած բազմաթիւ ճանապարհորդների
պահանջներին, ընկերութիւնը, այնու ամենայ-
նիւ, տնտեսական միջոցներով կարողացել է
յետ գցել մի գումար, որով Եւրոպայի ծովափ-
նայ փողոցի նշանաւոր տեղում կառուցել է
«Լիովին լեռնային ընկերութեան Եւրոպայի կայ-
արանը»: Սա քաղաքն է մի գեղեցիկ շինութիւն
է. այստեղ գտնվում են քաղաքային բնակա-
րանների գրասենյակներ, լեռնային կլուբի բիւ-
րոն, պատմական եւ բնագիտական մուզէյը եւ
փոքրիկ, բայց սիրուն պարտէզի մէջ, օղերե-
ւութեամբական դիտարանը:

Մուզէյը հասարակութեան համար այս օրերս
միայն բացվեց. առարկաներ դեռ քիչ կան, այ-
նու ամենայնիւ բուսաբանական եւ ծովային
կենդանիների մասերը շատ հեռաքրքրական են.
Կոլեկցիաները կազմված են մտանգներով ձեռ-
քով, որոնք չաբաթական չորս անգամ մուզէյը
յաճախողներին հերթով բացատրութիւններ են
տալիս: Դրիմ թերակղզու պատմութեան, աշ-
խարհագրութեան, բուսաբանութեան, կենդա-
նաբանութեան եւ կլիմայական հարցերի վե-
րաբերմամբ:

Դա ինչի մէջ, առանձին սեղանի վրա, գրված
է Եւրոպայի շրջակայների բաւական մեծ թե-
լիք—քարտէզը, որի վրա ի միջի այլոց ման-
րամասն նշանակված են էկոլոգիականներ հա-
մար բոլոր նշանաւոր տեղերը:
Տուրիստների վրա ընկերութեան կողմից բա-

այդ սկզբունքը դիտարկելիս կհասկանաք, որ ևս մի անգամ ևս չենք կարող ձեռք բերել միջոցով։ Եւ այդ ա-
յդովնք 2-րդ կարող չափովն, որովհետեւ
պատշաճաւոր խնամքով էր արված գործը,
պատշաճաւոր տրամադրութիւններէ էր հանդի-
պում։

Կայ արդէն երազած, պաշտած սկզբունքը
ծնան իշխան ու կառավարող, ցմահ սեփական-
ութիւնն ինչ էր այլ եւս ուզում մի հիմնա-
կութեան... դժբախտութեան համար։

Եւ անա դաւաճարան—թանգարանի այդ յա-
ւտենական, անփոփոխ, ցմահ յանձնաժո-
ղով էլ մրցանակաբաշխութեան գործի ցմահ,
մշտնջենաւոր տէրն է։ Եւ նա հրաւիրում է
հեղինակութիւններ ուզարկել իրան՝ 500 րու-
բով վարձատրելու համար։

Ի հարկէ, մինչեւ մահ թագաւորելու իմաս-
տուն նախատեսութիւնն ունեցած մարմինը ա-
մեն միջոց պէտք նախատեսէր, որ մրցանակի
գործում ինքը լինէր սկիզբն ու վերջը, ինքը
լինէր տէրն ու տնօրէնը։ Նախ եւ առաջ աե-
սէք, թէ ինչ է այդ մրցանակը։

Վերականգնող մրցանակի նիւթը—ասում է յա-
տարարութիւնը—պէտք է պատկանի հայ լեզուի,
հայ դպրութեան կամ հայ պատմութեան ճիւ-
ղերին։ այն է՝ հայոց լեզուի եւ գրականու-
թեան հետազոտութիւն, հին հայ մատենագի-
րութի թարգմանութիւն լուսարանութիւններով
կամ բանասիրական ճիւղաւորութիւններով ճո-
խացրած, ազգային կամ եկեղեցական պատմու-
թեան լուսարանով հատուածներ, հայաբնակ
գաւառների աշխարհագրական տեղագրութիւն,
ազգային գեղարուեստի հետազոտութիւն, հայ
օրէնսդրութեան կամ կանոնագրութեան վե-
րաբերելու տեսութիւններ եւ այլն։

Նոյն իսկ «եւ այլն»... Եւ այսքան բաների,
գրական այսքան ճիւղերի տէրն ու տնօրէնը
պիտի լինի ցմահ ապրող յանձնաժողովը։ Նա
պիտի կատարէ դրանց ճանաչական ընտելութիւ-
նը եւ ինչէր յարմար կը գտնէ, կը յանձնէ
«մասնագէտ» եւ կարող անձանց ընտելութեան»։
Մասնագէտ եւ կարող անձինքը, սակայն,
հարց վճռողներ չեն։ Նոյն ցմահ նշանակված
յանձնաժողովը պէտք է լրացնէ՝ այդ անձանց
տեղեկագրութեանը, այսինքն պէտք է ասէ իր
խօսքը, մի խօսք, որ նոյնքան պիտի անսխա-
լական լինի, որքան այն, որ մինչեւ մահ դաւ-
բարան—թանգարանի կառավարչական աթոռների
վրա բազմելով, կարելի է լինել ամեն կողմով
հոյակապ։

Եւ սա գրական գործ է, ընթերցող։ Եւ
հայ գրողը պիտի իր գործի դատաստանը
յանձնէ այսպիսի սկզբունքներով ապրող մի
մարմին...

Նրեակայանքէ մի գրող, որ գլուխ է կոտ-
րում, ասորիների ընթերցող մի որեւէ ու-

սումնասիրութիւն է պատրաստում։ Նա պիտի
ուղարկէ այդ գործը Թիֆլիսի կոնսիստորիան,
նրան պիտի ընտնէ առաջնորդը եւ ցմահ նշա-
նակված յանձնաժողովը։ Թէ ինչպէս պէտք է
դատեն այդ դատարանները՝ աւելորդ է ասել։
Գտնէ շնորհ անէին յայտարարելու, որ լոկ և-
կեղեցական կամ եկեղեցաւորական գրուածը-
ներ են ընդունում։ Բայց ոչ, ցմահ յանձնաժո-
ղովը ուզում է, որ պատմութիւնը, լեզուն,
գրականութիւնն էլ ենթարկվեն իր վճռին...

Եւ պէտք է ասել, թէ այդ մարմինը երբեք
չի էլ սարսափի իր վճռներից։ Ո՞վ է նրանից
բարձր, ո՞վ է նա պարտական հաշիւ տալ եւ
նվ է, որ կարողանայ այդ հաշիւը ընել, վճիռ
արձակել։—Ոչ ոք...

Միանգամայն ինքնագլուխ, ինքնակամ է յան-
ձնաժողովը։ Նա նշանակովի է, մինչեւ մահ ան-
խոցելի եւ անլուծանելի է։

Այս է ահա մեր ժամանակի ոգին։ Այսպիսի
թուեաւոր սկզբունքներ են ուզում մտցնել մե-
զանում խաւար ու փռած ոյժերը։

Մի մոռանաք եւ այն, որ այս սեւ գաղա-
փարները մարմնաւոր են մեր հասարակութեան
մէջ բարեգործութեան միջոցով։

Օ՛ր, մենք կարող ենք ամեն մի համակրելի
մաքուր հասկացողութիւն աշխուղակել թա-
ֆայութեան, ողորմելի պատուասիրութեան
համար...

Վաղը մի ուրիշ, գուցէ աւելի մեծ գումար,
կը գա, երեւի, հարուածելու, ոչնչացնելու մի
աւելի մեծ ու համակրելի սկզբունք... Հարկա-
ւոր է միայն, որ ցմահ թագաւորելու, յմահ
ճահիճ պահելու իդէալը չը մեռնէ մեզանում...

Լ.

ԲԱՅՅԻՒՄՈՐ ԱՆԵՐՍԱԳԻՐԸ

Սալմաստի փայլուն գիւղից մեզ ուղարկ-
ված է Ջէրէան Մէլիք-Յակոբեանի (Բաֆֆի
մօր) կողմից հետեւեալ նամակը, որ անուան-
ված է «աղբիւսագիր» եւ որը տպւում ենք ան-
փոփոխ։

«Իմում եմ աղբիւսագիրս իմ որդւո սրտա-
ցաւ բարեկամներին որն է՝ Մշակ-ի բոլոր
աշխատակից անդամներին, որոնք բարեհաճեն
մի կոչ անելու Մշակ լրագրի միջոցաւ ընդ-
հանուր հայ հասարակութեան, որպէս զի նրանք
մեզ նպաստեն նիւթապէս ի սէր մարդկու-
թեան եւ ազգութեան, ազատելով մեզ դաւն
աղբաւորութեան մայրը ճիւղներից, որոնք իմ
որդւո մահվանից յետոյ օրէց օր կուտակվելով
եւ բազմապատկվելով, հասցրին մեզ մեր ծե-
րութեան միջոցին այն յենակէտին՝ որ մենք
աղբաւորաց պատուում ենք պատկառանքի հա-
մետ վարագործը եւ դիմում ենք խմբագրու-
թեանը եւ հայ հասարակութեան»։

տալիս, որպէս զի այս ինչ ժամին որոշ քանա-
կութեամբ ճաշ պատրաստ լինի։ Մի խօսքով,
ընկերութիւնը այնպիսի միջոցներ է ձեռք ա-
ռել, որ ոչ ոք չը կարողանայ, օգտվելով օտա-
րականների անփորձութիւնից, անխղճաբար որ-
քան կարելի է պոկել։

Էկոկուրսիաները կատարվում են կանոնաւոր
ծրագրով, որ սիտ տպված է լինում տեղական
լրագրի մէջ։ Այս կամ այն էկոկուրսիային մաս-
նակցել ցանկացողները կուրբի բիւրօից վաղորդ
տոմսակ են առնում եւ նշանակված օրը, ա-
ռաւօտեան ժամը 8-ին մօտ, գալիս են կայա-
րան, որտեղից ճիշտ ժամը 8-ին ճանապարհ են
ընկնում։ Պէտք է ասել, որ Զրիմում ճանա-
պարհները շատ յարմար են, սարերի մինչեւ
անգամ անմատչելի տեղերում չլինած են ու-
տաղանց հեշտ ուղիներ։

Ոտով կամ կառքով երկարատեւ ճանապար-
հորդութիւններ անող շատ են լինում, բայց
մեծ մասամբ կատարվում են կառքով միօրեայ
էկոկուրսիաներ։ Միօրեայ կառքով ճանապար-
հորդութեան համար ընկերութիւնը ընդհան-
րապէս վերցնում է 1 ր. 25 կ., իսկ ուսու-
ցիչներից եւ ուսանողներից 1 ր. եւ նայելով
հանգամանքներին, ումանք բոլորովին ազատ-
վում են վճարից։ Այս ամառ մօտ 6,000 տու-
սակ ծախվել է. մինչեւ սեզոնի վերջը, ի հարկէ
էլ շատ կը ծախվի։

Ինչպէս ասացինք, էկոկուրսաներին առաջ-
նորդում են տեղական փորձված ուղեցոյցները,
որոնք ջոյց տալով ճանապարհը՝ ընդհանուր
ուշադրութիւնն են դարձնում այս կամ այն
տեսակետից հետաքրքիր տեղերի վրա։ Բացի
առաջնորդներից, էկոկուրսաներին հետեւում
է նոյնպէս մասնագէտ լուսանկարիչը, որ բնու-
թեան ծոցում, ժայռերի վրա, կամ անտառի
մէջ եւ կամ կայսերական պալատների մօտ,

Նամակը գրված է օգոստոսի 28-ից եւ նրա
տակ կարգում ենք։

«Ի դիմաց անգրագիտութեան տիրին մայր
Ջերեանի, Սալմաստի նախկին ուսուցիչ՝

Պոյսեցի Ռուբէն Աճէմեան

ՆՈՐԻՆ ԼՈՒԻՍ

Միանանների եւ երկրագործութեան միմիտ-
ութեան մէջ ընկնում է այժմ Անդրկովկա-
սում պոլիտեխնիկական ինստիտուտ հիմնելու
հարցը, որ պէտք է բաղկացած լինի գիւղա-
տնտեսական եւ հանրային—գործարանական
բաժանմունքներից։ Ինստիտուտի տեղը դեռ
եւս չէ որոշված, բայց ի նկատի են առնված
Թիֆլիս եւ Փոթիայի քաղաքները։

Սեպտեմբերի 3-ին, Թիֆլիսում, տեղի ու-
նեցաւ վրաց հոգեւորականութեան ներկայա-
ցուցիչների համաժողովի նիստը, նախագահու-
թեանը Դմիտրի Եպիսկոպոսի Նիստի ժամա-
նակ, ի միջի այլոց, որոշվեց վրացերէն լեզուով
կատարել ժամատաղութիւնը այն եկեղեցի-
րում, որոնց ծխականների մեծամասնութիւնը
կազմված է վրացիներից։ Բայց սրանից վրաց
եկեղեցական երգեցողութիւնը աւելի լաւ պա-
մանների մէջ դնելու ու բարեկարգելու համար
ընտրվեց մի մասնաժողով Թիֆլիսի եկեղեցի-
ների քահանաներից։

Նորերումս վախճանված Թիֆլիսեցի վաճա-
ռական Յակոբեանի կտակի մասին «Юбого
Оборвение» լրագիրը հետեւեալ տեղեկութիւն-
ներն է հաղորդում։ Հանգուցեալ այդ կտակով
իր բոլոր շարժական կոյքերը Թիֆլիս է իր կնոջը,
իսկ անշարժ կոյքերը, որոնք բաղկացած են
երկու տներից—մէկը Սուրբասկի քաղաքում,
իսկ միւսը Նորաշէնի փողոցում—կտակել է
Ներսիսեան դպրոցին։ այն պայմանով սակայն,
որ Նորաշէնի փողոցի վրա գտնվող տունը մնայ
հանգուցեալի կնոջ տրամադրութեան տակ
մինչեւ նրա մահը։ Կտակով Ներսիսեան դպրոցի
պարտաւորվում է այն բոլոր եկամուտները,
որոնք կը ստացվեն յիշված անշարժ կոյքերից,
բաժանել 17 մասերի, որոնցից 3-ը գործադրել
ամենաջատար աշակերտների կրթութեան վրա,
իսկ 14 մասով բանալ Թիֆլիսում մասնաւոր
հիւանդանոց չքաւոր եւ աշխատելու ընդունա-
կութիւնից դուրս հայերի համար, կամ, եթէ
դպրոցի հոգաբարձութիւնը, իրանից անկախ
պատճառներով, անկարող կը լինի բանալ այդ
մասնաւոր հիւանդանոցը, ապա իրաւունք ունի
մի քանի մահճակալներ պահել չքաւոր հայերի
համար այն հիւանդանոցում, որ պէտք է բաց-
վի ի հաշիւ Թիֆլիս քաղաքի եւ կամ այդ ե-
կամուտներն եւս միացնել Ներսիսեան դպրոցի

միւս եկամուտներին։ Դպրոցի նիւթական մի-
ջոցներն աւելացնելու համար։ Կտակով լրագ-
րութիւն է տրվում հանգուցեալի կտակաւոր
տարեներին՝ նրա բոլոր առեւտրական գործի-
քերը վճարելուց յետոյ՝ մնացած գումարը բա-
ժանել 100 մասի, որոնցից 20/0 տալ Թիֆլիս
հայոց Բարեգործական ընկերութեան, 40/0
էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանին, 10/0—հանգ-
ցեալի բոլոր գործակալատներին, 100/0
ամենայն հայոց կաթողիկոսի տրամադրութե-
անով բաժանելու Թիւրքիայից փայտած չքա-
հայերին, 1/20/0—հայր իօհան Կրօնաւարանը։
11/20/0 յատկացնել անհրաժեշտ հազարաւոր
ոտնամաններ գնելու ամեն ազգութեան պա-
կանող այն չքաւոր աշակերտներին համար,
որոնք սովորում են Թիֆլիս քաղաքի տարբեր
դպրոցներում, 1/20/0—կոյրերի ուսումնարանին
11/20/0 Խօջիվանքի գերեզմանատան շուրջը պա-
րիսպ քաղելու եւ դէպի գերեզմանատուն ջո-
ղանելու համար քաղաքային ջրմուղից, 7
յոգում Թիֆլիսի Ներսիսեան սեմինարիայի պա-
պայանով, որ այդ տոկոսների 3 մասը յա-
կացնելի նոյն դպրոցի չքաւոր աշակերտներին
իսկ չորս մասով հոգաբարձութիւնը պարտա-
ւորվում է գնել տոկոսաբեր թղթեր, եւ այ-
լով թերի տարեկան եկամուտը տալ, իբրեւ
պատ, երկու հայ-լուսաւորչական չքա-
ւորներին իրանց աղջիկներին օժիտ պատրաս-
տելու համար։ մնացած գումարը հանգուցեալի
կտակել է իր կնոջն եւ ազգականներին։ Դ-
րերին նայելով Յակոբեանի կարողութիւն
համար է մէկ միլիոն ռուբլու։ Կտակաւոր
նշանակված է հանգուցեալի ազգական ի. Լ.
նազըրեան։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎՈՒԹ մեզ գրում են. «Այս
սանդղապարտ է գտնվում երիտասարդ Գ. Բ.
ամեն, որը սովորում է Պարիզի կոնսերվա-
տորիայում։ Պարոնը մտադիր է կարճ ժա-
նակում հաւաքել հայկական ժողովրդական եր-
գեր իր հետ Պարիզ տանելու մաքուր»։

Հին-ՆԱԽԻՋԵՆԻԱՆԻԹ մեզ գրում են. «Օգոս-
տոսի 31-ին տեղիս հաշաւարար դատարանում
ընկնում էր մեր հասարակական բարձրի տե-
սակէտից մի հետաքրքրական գործ։ Անցնե-
տարվայ հոկտեմբերի 27-ին, քաղաքային ճա-
նաւորների ժողովում, մի հայ ճանաւոր թի-
տեւց իրան վիրաւորելու մի ուրիշ հայ ճա-
նաւորի, Թուրքերին խօսքով ուղարկող անու-
նելով նրան՝ վիրաւորելու ճանաւորը բողոք
դատարանին։ Վիրաւորող պարոնը, որ արք-
կաններէն է, խորամանկ միջոցներով հետա-
քրեց գործից տեղիս հաշաւարար դատարանի
նրան վկայ ցոյց տալով։ Գործը ընկնում է
հաշաւարար դատարանի օգնականը։ Վկաները

գործիքի վրա, որ խիտ քաղցր է թւում քաղ-
ցիկի վրա կամ անտառի խորքում։ Բնութեան
մէջ ամենքը ուրախ են, թոյնկում են այ-
նու այն կողմը։ Նրանցից ոմանք ազգականութեան
հաւաքում են շոյսեր, հետաքրքրական քաղ-
չիւսից եկածները այնպիսի հետաքրքրե-
թիւն են ցոյց տալիս, կարծես կլանել են
զում հարաւային բնութիւնը։ Հեռանալով բն-
ութիւնից դուրս է լինում, սակայն վերջապէս
լով էկոկուրսիաները, նրանք բոլորը յոգ-
բայց քաղցր տպաւորութեան տակ, վերա-
նում են քաղաք, ի սրտէ շնորհակալութեան
յայտնելով կուրբի հիմնադիրներին։

Բաւական ժամանակ ճանապարհորդելով Զրի-
մում, մենք յաճախ լսում ենք կարծիքներ
կովկասի մասին։ Նրանք, որոնք ճանապարհոր-
դել են Կովկասում, մեծ հիացմունքով պատ-
մում են այնտեղի բնութեան մասին, ասելով
զանգաւորվում են, որ Կովկասում դժուար
է էկոկուրսիաներ կատարել։ Էկոկուրսաները
որոնք դեռ չեն եղել Կովկասում, սաստիկ ցան-
կութիւն են յայտնում երբ եւ իցէ անպար-
ճառ գնալ Կովկաս, բայց սրտերի մէջ մի ինչ
որ վախ են գտնում Կովկաս գնալուց։

Վերջապէս յամակա յայտնում են, որ ընդ
հանուրի ցանկութիւնն այն է, որ Կովկասում
լեռնային կուրբ լինի։ Մօտ երեք տարի օրա-
ռաւ Գեաթիգորսում այնպիսի մի ընկերու-
թիւն հիմնվեց, այդ մասին մենք գրել ենք
«Մշակում»։ Ցանկալի է, ի հարկէ, որ Այդ
կովկասի զանազան տեղերում էլ տեղական
լեռնային ընկերութիւններ հիմնվեն, որոնք
միջի այլոց, կը նպաստեն բնութեան ուսումնա-
նասիրելուն։

Օգոստոսի 12
Նալուա

Электропечатная Грива. Иллат. Т—ва. В.-Ванксная ул.